

SLOVAN.

Štev. 24.

V Ljubljani, dne 11. junija.

1884.

Vsebina: V obrambo. — Zdravniški pogovori. — Narodno blago. — Pogled po slovanskem svetu. — Razne novice. — Politični razgled. — Tržne cene. — Ilustracija: Krivošijani.

V o b r a m b o.

Pod tem naslovom prinaša zadnja številka „Soče“ odgovor na napade „Ljublj. Lista“, kateri se še vedno ne more sprijazniti s slovenskimi težnjami. Ker smo že prej priobčili Sočin članek o „Dunajskih pismih“, naj še temu pristavimo tudi njene besede, ki jih je izpregovorila v obrambo svojo in tudi ostalih Slovencev. Koliko nepotrebne škode nam je naročil „Lj. List“ z Dunaja, to vidimo iz poročil, ki nam dohajajo s kmetov; vidimo pa tudi iz tega, kako neprevidno je bilo, podajati nasprotniku tako orožje v roke, s katerim nas zdaj pobija. G. pisatelju „Dun. pisem“ gotovo ni zameriti, da tako sodi o svojih rojakih, ker vemo, da še slovenskih političnih listov ne čita, še ljubljanskih ne, a najmanj pa tiste, ki izhajajo drugod. Kako tedaj naj pozna naše razmere! Slavni skladatelj Wagner se je sicer hvalil, da ni bral nemških listov in kak hrup so zagnali Nemci nadenj! Mi bi še samo želeli v prid slovenski stvari, da bi namesto dosedanjih „Dunajskih pisem“, ki jih je prinašal „Lj. List“ vsako soboto, prejemal narod slovenski take krasne pesmi, kakor je bila zadnjič ponatisnena na istem mestu, in tedaj bode pesnik videl okoli sebe zbran ves narod, ki bode blagoslavljajal jednaka dela, dokler bode našega roda.

Dotični članek v 23. številki „Soče“ slove:

Naš članek v predzadnjem listu „Soče“: Peska v oči, zadel je na pravo struno. Vsak dan prinaša nam novih dokazov, da, pišoč ta članek, nismo samo dali duška svojemu prepričanju, temveč da se je v njem res odzivalo javno mnenje v slovenski strani naše deželice. Premnogi ustni in pismeni glasovi so nam pritrjevali, da je naša beseda — če tudi morebiti nekoliko ostra — bila na pravem mestu. Hitro potem je prinesel tudi „Sl. Narod“ dopis s Primorskega, ki je pisatelja „Dunajskih pisem“ z istega uzroka obsodil prav tako odločno, kakor „Soča“.

Mirno in trezno misleč človek bi od tod sklepal, da slovenski narod na Primorskem v resnici tako sodi o teh pismih, če se namreč iz dveh različnih krajev te dežele v javnih glasilih h krati izvija glas v dno duše žaljnega rodoljubja. Tako, pravimo, sodil bi menda to stvar vsak človek z normalnimi možgani. Slovenski uradni dnevnik pa ne tako! On pravi: „da se oba pisatelja sučeta v istem kolobaru, v istem izvoženem tiru, da mora biti stvar, katero zagovarjata z vsem dušnim naporom,

pač slaba, skozi in skozi neopravičena.“ Bes te lopi! To je logika! Uradni list naj si jo da patentovati.

Mimogrede samo bodi omenjeno, da mi nismo nobene stvari „zagovarjali“, ampak smo samo pobijali pogubno nam načelo, katero je bilo izraženo v „Dunajskem pismu“ od 17. maja. A da je razumništvo na Primorskem vsled tega res očemerjeno in razdraženo, o tem ima uradni list, ako neče verovati nam, doma v svojem uredništvu klasičnega svedoka, ki je te dni potoval po Primorskem in imel dosti prilike slišati, kako narod tukaj misli o tej stvari.

Uradni list odgovarja najprej dopisniku v „Slov. Narodu“, a nam veli, da naj si gremo po odgovor v njegov članek: O razporu na Kranjskem in narodni stvari, „ker na svojo veliko žalost“ — No, no! ne preveč! Utegnilo bi vam škoditi na zdravji, a tega vender pri vsem nasprotstvu ne bi hoteli imeti na vesti — „ni našel ne jednega novega razloga med našimi argumenti.“ Ej, dobro! Pojdimo torej, kamor nam se kaže.

Prebrali smo članek uradnega lista, in kaj smo našli? Kranjsko klobaso! Tu gre samo za njo; mi Primorci, Štajarci in Korošci pri tem nimamo besede. Največ, kar se nam dovoljuje, je, da smemo izza meje gledati, kako se naši rojeni bratje koljejo in pobijajo, a drugače nam je molčati, saj tako nič ne plačamo, ali kakor pri nas pravijo: šeškamo.

To umovanje zdi se res, kakor bi bilo nekoliko opravičeno, toda le na videz. Mi gotovo priželimo kranjskim bratom, da v miru uživajo, kar so dobili od zgoraj „preko svoje zasluge“, ter se ne bojimo ni malo za nje, da bi se preobjedli. Ali tudi ta stvar ima dve lici. Ako to vprašanje denemo na nekoliko tanjšo tehtnico, pokazalo bi se, da imamo tudi mi pravico, da dolžnost, reči katero vmes, prav tako, kakor zadrugarji, ako vidijo, da hišni gospodar slabo gospodari, zanemarja delo in z vednimi prepiri in pravedami zapravlja skupni imetek.

Hudo sta zapekli v našem članku bosedi: koristolovci in grobokopi slovenskega naroda. Kar se tiče koristolovca, ni še čas o tem govoriti, kajti jutri bode tudi še dan, in ne vé se, kaj se izza hriba valja.

Še hujše je menda zadela beseda: grobokop. Res ostra in bridka beseda, ki mora zapeči, kakor živ ogenj. Ali za Boga milega, kako čemo imenovati ljudi, ki v narod, ki je neuk in majhen na številu, ki je stiskan z

vseh strani od silnih in mogočnih neprijateljev, ki od nikoder nima podpore, v narod, kateri svoj imenujejo, nosijo kugo notranjega razpora. Vsak tak človek — če tudi ne hoté in ne vedé, koplje grob svojemu rodu. In slovenski uradni list menda ne bode tajil, da so njegovi somišljeniki in sotrudniki zasejali ta razpor, da se je on rodil iz tega razpora in da ga zdaj neti in razpihuje.

Usadni list se tudi toži na nas, da nam je pod našim blagim podnebjem obrodilo vse polno literarnih psov, da kar iz rokala — (prosimo slovenski je treba pisati: rokava) — sipljemo maločastne priimke nanj. — Na to nam je opomeniti, da kakor nam sicer prija naše podnebje, vendar je očevidno, da ljubljanska megla in barski dim temu rastju vse bolje ugaja, bržčas mu sveti tudi drugo solnce, nego nam tukaj. Kdor tega ne veruje, čitaj uvodni članek v štev. 71. in strmel bode, kako cvetje poganja na gredicah uradnega slovenskega dnev-

nika. Na čast mu bodi! Na tem polji radi odstopamo prvehstvo njemu, ki se drži načela: reci mu ti, da ti on ne reče.

Nekaj dobrega smo vendar tudi našli v odgovoru uradnega lista, kar radi priznavamo, ker smo radi vsakemu pravični. Slovenski uradni list namreč priznava, da mi nekranjski Slovenci nismo nič dobili, da nam se v mnogem oziru godi slabejše, nego poprej in da nam razpor kranjskih Slovencev škoduje. To izpoved smo si drage volje zabeležili in prosimo uradni dnevnik, da bi jo imel zmerom pred očmi in po njej uravnaval svoje pisanje. Spoznanje storjene grehote je začetek poboljšanja.

Prvi korak je storjen, zdaj storite še drugi. Kadar se prvič zopet snide deželni zbor, začepite vir, iz katerega je privrel razpor, ki se mora v malem narodu naposled izopaciti v zgolj osebnosti. In kam nas mora to dovesti?

Zdravniški pogovori.

Spisuje dr. Josip Derč.

V. O okuženju.

(Konec.)

Po kontagiji nastaje in se širi bolezen, kateri pravimo difteritida ali, kakor jo po Dolenjskem imenujejo, vratinka. Ni mi treba navajati, kako se kaže ta bolezen pri človeku, kake posledke in prikazni prouzročuje na človeka, kajti predobro je znan ta sovražnik posebno otročjemu življenju; poudariti hočem le, da je ta bolezen celo nalezljiva, da se širi le po dotiku.

Da to dokažem, bodi mi dovoljeno, da navedem slučaj, kateri sem imel priliko sam opazovati, in ki jasno kaže, kako se taka bolezen iz jedne hiše zatrosi v drugo. Neki tukajšnji rodbini je umrlo o kratkem času za difteritido dvoje otrok: petnajstletna deklica in osemleten deček. Druge otroke so brž odstranili, in ti so tudi zdravi ostali. Po predpisu se je moralo vse stanovanje razkužiti (desinficirati), in v ta namen so se dale tudi postelje mizarju. Komaj je preteklo osem dni, že zbolil mizarjevo četiriletno dekle od vratinke in nekaj dni pozneje dveletni fantek. Seveda sta oba umrla od te hude bolezni. Prištaviti moram, da je imel mizar stanovanje, kuhinjo, kakor tudi svojo delalnico v jedni sami sobi.

Vsakemu, ki ne živi v predsodkih, mora jasno biti, da so tukaj mizarjevi otroci vratinko našli le od postelje, ki je bila v mizarjevi hiši, da se osnaži. Kajti otroci niso bili nikjer izven hiše, niso z nikomer drugim v dotiko prišli, in živeli zmiraj, kakor po navadi.

Med boleznimi, katere imenujemo kužne, nalezljive in kužnonalezljive, šteti nam je naslednje: ošpice, škrlat, osepnice (koze), cepljene osepnice, doberce, difteritido, kolero, grižo, trihinozo, vročinsko bolezen (lezar), mrzlico, vročinsko bolezen v otročji postelji in še več družih pri nas nenavadnih bolezni. V novejšem času prištevajo tudi jetiko (tuberkulozo) nalezljivim boleznim. Kdor je te vrstice pazno prebral, temu bo takoj jasno, kako se nam je varovati takih bolezni.

Ne brez premisleka sem poudarjal, da so budniki kužnih in nalezljivih bolezni majhni, nevidni organizmi, ki se plode in širijo ali v nesnažnih, gnilobi podvrženih tleh, ali pa v bolniku samem.

Prvi in temeljni pogoj našemu zdravju je torej čistoba. Kajti s tem, da se čistijo naša stanovanja, da se dvorišča pridno snažijo, da se vodnjaki večkrat popolnoma iztrombajo, da se gleda na to, da je pitna voda čista in okusna, itd. odtegnemo organizmom za svoj plod in širjenje ugodna tla, da nam ne morejo škodovati.

Drugi pogoj, da si ohranimo svoje zdravje, je ta, da se po mogočnosti varujemo dotike z bolnim človekom. Pri tem pa se ne sme misliti, da že zadostuje, ako se bolnika ne prijemamo z rokami, ampak vsak naj pomisli, da se bolezen lahko naleze, ako se samo v njegovi bližini nekoliko časa mudimo. Kajti izhlap takega bolnika je že nevaren drugemu človeku! Ali če pomislimo, kolikokrat in kako lahkomišelnost se greši zoper navedena pravila, ni se čuditi, da se bolezni tako naglo in pogubonosno širijo. Marsikdo bi si bil lahko prihranil veliko žalost nad izgubo svojih otročičev, ko bi se bil hotel držati sveta pametnih zdravnikov in ne bi bil pustil svojih otrok v hiše, kjer je bil kak tak bolnik.

Izgovor, ki ga navadno slišiš, je: E, če mu je namenjeno, bode bolezen dobil, če pa mu ni namenjeno, pa ne. Seveda s takim modrovanjem se je težko bojevati! Razumnik pa se hode kužnih krajev, kakor tudi ljudi za kužnimi boleznimi zbolelih varoval in tako sebi, kakor svoji rodbini, zdravje ohrani.

V takih slučajih mora skrbeti vlada, da v take hiše, v katerih razsajajo nalezljive bolezni, ne smejo prihajati drugi zdravi ljudje ter bi morala pred vsako tako hišo postaviti čuvaja, kateri bi moral paziti, da se vestno izvršujejo vladne naredbe v korist vsemu kraju.

Še nekaj. Ni vsak človek ob vsakem času jednako razpoložen in pristopen nalezljivim boleznim. Če je kedaj srečno odletel, ne uide drugokrat.

Po domače bi mu jaz to tako razložil. Jedenkrat moreš piti, kolikor hočeš, in se ne boš upijanil; drugokrat si pa koj pod mizo.

Naj zadostuje!

Narodno blago.

1. O zakladih.

Med našim ljudstvom se nahajajo gostokrat raztresene razne pravljice o zakladih. Pravi se, da so tu in tam zakopani, da je treba tega in tega, da jih človek dobi v roke itd. Jednako je tudi pri nas na Tolminskem.

Posebno sloveča sta v tem oziru Bogatin in Krn. (Prim. Zlatorog, str. 25.): Kozarji in tudi planinski pogoni že dolgo sanjajo o zlatih zakladih, ki v gorah še skriti nam ležijo . . . Vozov bi sedem sto pač ne moglo odpeljati zakladov, ki so v Bogatinu globoko skriti. — O Krnu pa se pripoveduje, da je Vlah v steklenici nosil zlato izza njega; da človek mora imeti pri tem rokavice, pa da treba še drugih reči. Vsled tega so ta dva junaka v nekdanjih časih precej obiskovali. A ni mi znano, da bi bil kdo pri tem obogatel; morda se je še le narobe zgodilo. Poslednje je verjetnejše!

Pa tudi na Bolškem niso brez zakladov, samo da vselej ni zdravo po njih segati. Na Koritnici je (nekedaj) hotel nekdo zaklad uzdigniti. Napravi si tedaj na dotičnem mestu krog, ter začne svoje čire čare. A približa se mu velikanski bik, ter rjove in udeluje okoli kroga. A v krog si ne upa. V tem pa se naš mož prestraši in zbeži iz kroga. A bik ga doseže, in tako bacne, da je bil potlej vedno hrom. — Drugače je na Ledinici, nekoliko dalje od Kala. Kedor hoče ta zaklad uzdigniti, treba da vzame voz, ki je popolnoma ves lesen, prav brez vsega železja. V ta voz ima upreči dve kravi, ki morati biti prav črni. Na mestu ima zopet zarisati krog in začeti zaklinjevanje. Na to se prikaže kača, ki ima zlat ključ okoli vratu. Njej ima kjuček odvzeti, na to odpre zaboj (ali kaj?), ki je v zemlji. Na vrhu dobi najprej boh špeha (ni pre-slabo!) potlej še le pride do zaklada. Opomenim naj še, da se da priti do zaklada le — v noči sv. Valburge (dne 1. maja.) (Za sv. Valburgo se skriva čiščenje solnčne boginje*), premagalke hude zime. Pravljica tedaj naznanja blagoslov, ki ga donaša cvetoča pomlad!

V Trenti tudi niso brez takih historij. Ondi je namreč bil železen rudnik od 16. stoletja do l. 1778. (Glej Rutar, Zgodov. Tolmin., str. 162.) Še sedaj se nahajajo ostanki te rude. (Zraven tega pa tudi kreda bela, rumena, zelena . . . in marmor pod Prisenekom.) A ljudstvo meni, da ima biti tamkaj tudi druga bolj imenitna ruda. Skozi Trento je baje šel desetnik. In ta je dejal: Trenta je tako bogata rude, da bi se lahko s škrlatom pokrila. A škoda, da je vse zaplantano (zakleto, zakrito). Pr. Zlatorog.: „Jih (zaklade) varjejo zaklete deve ali modrasi prestrašni sedmeroglavi. — O škrtu bajejo, pretvari mali — ki ima zeleno jopo, kapo rdečo — ki da zlata dovolj, če koga rad ima . . .

*) F. Dr. Freytag, die christlichen Hauptfeste im Alpengebiete. Zeitschrift des Alpenvereins, 1880. 2. pag. 209.

Kranjski volar je šel nekedarj mimo jam, „na Jamčah“, kjer so bili nekedarj rudokopi. Na mah zagleda možička, ki je sedel pred jamo in tobak pihal. Kar ti začne možiček rasti — rasti in naposled se izgubi. In zašumelo je, kakor bi bil veter čez listje potegnul in možička ni bilo več. Tedaj to je bil škrt — varuh zakladov.

Pa katero drugo!

Tam doli v Vidmu je bil Vlah, ki je hodil po zlato na Verebico (v Trenti). Tam gori na starem utri, za tretjim štorom je kotel, v kateri teče samo čisto zlato. (Ko se je tam blizo konj pasel, udrla se mu je noga, in ko jo izvleče, bila je vsa pozlačena.) A ta kotel je z drnom pokrit, da ga ne more vsak najti. A Vlah je vedel zanj. Še le na smrtni postelji razodene to skrivnost tudi drugim. Ti gredo iskat, a štora ni bilo več, tedaj tudi kotla niso mogli najti. (Prim. Zlatorog.) Zlata iščo (Vlahi), dobé ga, zlata leži še mnogo v naših gorah. Samo, da si ga vsak ne zna dobiti. Tako kot oni zviti Benečani. Iz zemlje si grebejo, pa topé si kreménje, pesek perejo potočni — dobe zlatá dovolj, domov nosé ga!“ —

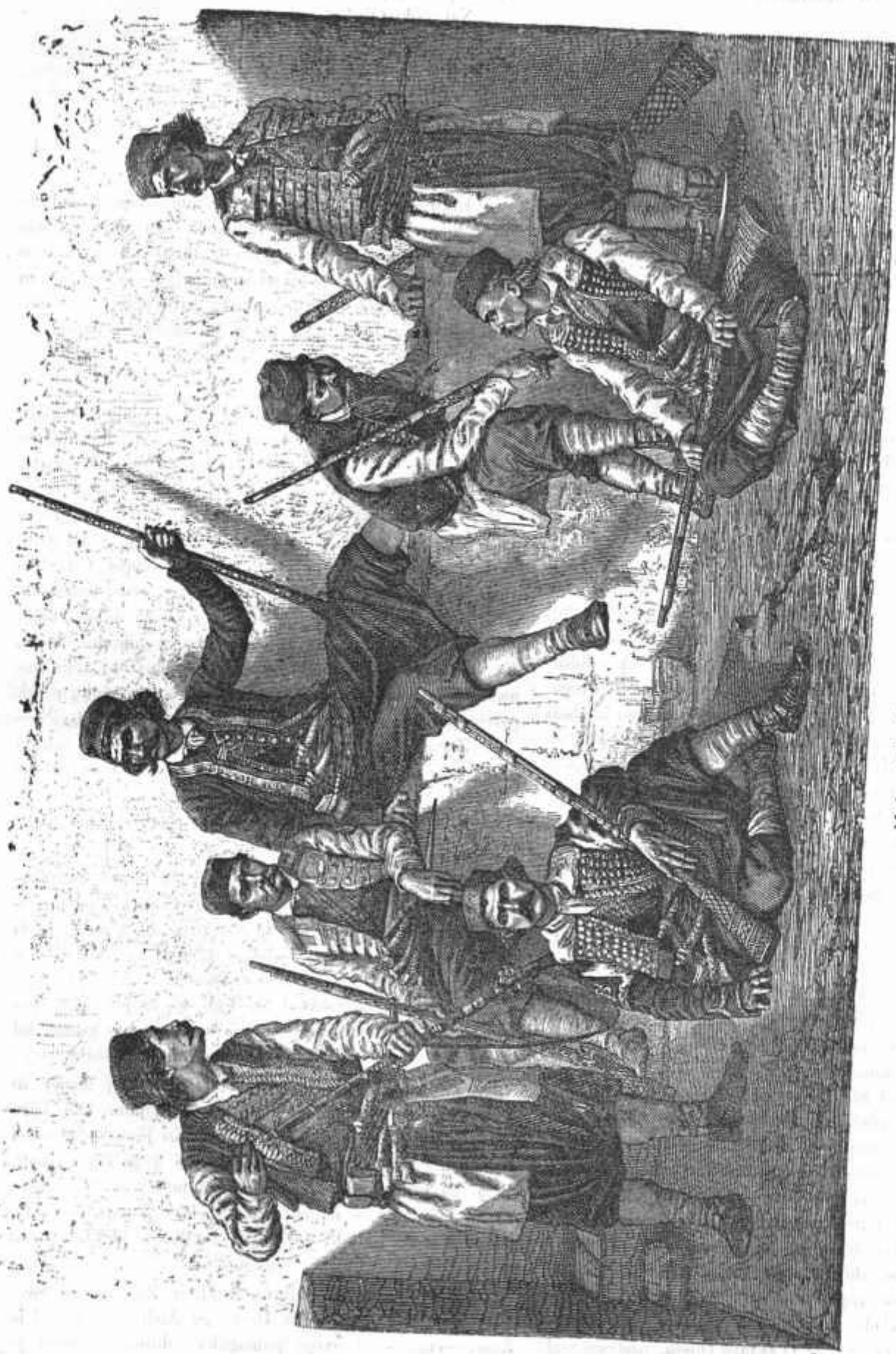
Zlata je dobiti tudi na Triglavu. Poišči ši najprej „Zelen sneg“; ondi blizo je korito, v katero se nateka samo zlato.

Tedaj zlata imamo — kaj da bi ne imeli srebra! O, tudi tega imamo.

Nekdo je stal nekedarj v Mlinarični grapi. Kar zagleda blizo sebe dve sveči goreti z nekako višnjevo svetlobo; a na mah je zopet vse ugasnilo. (Mož ni znal, da bi bil imel vreči kaj železnega na tisti kraj. Potlej je bil zaklad izginil!) — Neka ženska je videla isto prikazen — cvetel je zaklad; a tudi ta si ni znala pomagati. (Če bi bila vrgla predpasnik na ono mesto, bil bi jo zaklad počakal. A tako je izginil brez sledu. —)

Vse drugače je znal Vlah; je pač bolj moder in zvit. Hodil je prav v to grapo za tretjo jamo nad Turo in tu kopal ter nosil srebro domov. Ko je nekedarj odšel od doma proti Trenti, poroči ženi, kje bi ga imela iskati, če bi ga zadela nesreča. In res ga potlej ni bilo dolgo nazaj. Žena krene na pot, ter pride v Trento do tretje jame. A moža ni bilo več najti; zemlja se je bila utrgala in ga podsula.

Srebra je dobiti tudi na Kukli in Zajavorjem. Seve vsak spet ni za to. Lejte Drež—ga Andrejca! Kopal je Zajavorjem, imel svoje pomagalice, dninarje, nosil je blago okoli v žakljih; klical rudarje iz Idrije ter jim kazal svojo rudo; hodil po plačilo v Mojstrano itd. A njegova kupčija se mu ni nič kaj dobro obnesla; njegova ruda je bil — železni kršec!

Krivošijani. (Stein 192.)

Neka ženica je bila bolj skromna; hotela si je iz one rude le jedno jedino rinčico uliti. Dene si to zmes v ponvico, kuha in peče in pari: prežgala je ponev od sile — a rinčice ni bilo.

Je že spak, da ne zna vsak!

2. Zakaj pes zajčar zajca preganja.

(Istrska.)

Brek (pas) je šal na črešnju črešnje zobat. Pustil je zdola škornice, prišal je zec, pak mu ih je zel i se je ubul; zato ima sada zec ubuvene noge (kosmate), a pas zječar gole. I pas zeca lovi, da bi mu škornice dal.

3. Narodne pesmi iz Istre.

Otroci pojejo za lepo vreme.

Ustaj, ustaj, božji daž!
majka ti je umrla,
na studencu pereča,

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

(Iz *Djakovarja*) se nam poroča brzojavno, da je vladika Strossmajer daroval čitalnici in slovenskemu podpornemu društvu v Gorici po sto goldinarjev.

(*Deželnozbornske volitve v Istri.*) Iz Istre so nam došli te dni veseli glasovi, ki nam pričajo o lepi politični zavednosti naših rojakov. — Naši narodni kandidatje so sjajno zmagali na volišči; Slavoj Jenko je bil izvoljen za voloski, Spinčič in Križanič pa za koperski okraj.

(*Vrtovčeva slavnost v Šent Vidu.*) Naš dopisnik nam poroča iz Šent Vida o Vrtovčevi slavnosti to le: Navzlic deževju je bilo mnogo ljudstva. Slavnost se izvršila sjajno! Ves trg je bil ovenčan in z zastavami okrašen! V pridigi se je g. župnik Tomažič spominal slav. prednika, poudarjajoč njegovo delovanje po gaslu: Vse za vero, dom in cesarja! Odkritje plošče je bilo kljub dežju veličastno! Govor g. Riharda Dolenca jako pohvalen, vse zasluge naglaševaje. Pevci so peli izvrstno! Banketa se je udeležilo 35 oseb. Najprej je napil g. grof Lanthieri cesarju, g. R. Dolencu grofu in za tem so se vrstile mnoge zdravice pozno v noč! Gledališčna igra se je morala opustiti zaradi dežja: predstavljala se bode prihodnjo nedeljo.

(*Objava.*) V zadnjem „Slovanu“ berem, da sem jaz pri zadnjem občnem zboru ljubljanske hranilnice kot vladni komisar v imenu vlade govoril. — To je neresnično, kajti jaz nisem bil pri omenjenem zboru niti navzoč. — Prosim Vas na podlagi §. 19. tiskovnega zakona, da to v „Slovanu“ objavite. — V Ljubljani dne 10. maja 1884. — M. v. Schwarz, c. kr. okrajni komisar.

Od sv. Trojice v Slov. Goricah, dne 8. junija. [Izv. dopis.] Danes je zborovalo pri nas „Slovensko politično društvo“ iz Maribora. Ob polu štirih se je začelo zborovanje pod predsedništvom g. Simona v navzočnosti kakih 500 ljudi. Deželni poslanec gosp. dr. Radaj je poročal o svojem delovanju. Narod je bil z njegovim poročilom očevidno zadovoljen, kajti navzočni volilci so izrazili željo, naj bi dosedanji poslanec zopet kandidoval. Ni tedaj dvojbe, da nas bode vrli gospod Radaj vsled tega

občnega zaupanja tudi zanaprej tako vrlo zastopal, kakor do zdaj.

Dr. Gregorec je razlagal uzroke propada kmetiškega stanu. V izvrstnem govoru je narisal bedo našega kmeta in razjasnil tudi, od kod prihaja. Ni res, pravi, da bi naš kmet bil zapravljivec, on je varčen in marljiv, a vseh teh davkov, t. j. cesarskih, deželnih, okrajnih, srenjskih in Bog si ga vedi, kako se še imenujo, ne more prenašati.

S številkami je dalje dokazal, kaka krivica se godi nam Slovencem na Spodnjem Štajarskem, kajti štajarski deželni zbor in njega odbor pozna le Gorenje in Srednje Štajarsko. Narod je govornika jako pazljivo poslušal. Drd. Dečko pa predlaga resolucijo: Občni zbor slovenskega političnega društva protestuje proti temu, da je deželni odbornik Schreiner šulferajnovce v Gradci v imenu cele dežele o binkošnih pozdravil. Ta resolucija je bila sprejeta z velikim naudušenjem. Zadnji govornik pa je bil naš vrli državni poslanec Božidar Raič, na katerega smejo naši volilci biti ponosni. Poročal je o kratkem dosedanjem delovanju, trdeč, kako težavno je pri tej vladi kaj doseči, a da je vendar tu in tam padla kaka drobtinica z vladne mize. Tudi on je trdil, kako krivico nam delajo graški Nemci in zato vsi želimo, da bi se ločili od Gračanov. Pokazal je tudi svojim volilcem resolucijo od leta 1848., v kateri prosijo Slov. Goričani za združenje Slovenije. Njegovo poročilo, oziroma govor, bil je z naudušenjem sprejet. Za njegovega govora pa se je solzilo marsikatero oko.

Zborovanje je trpelo do sedmih. Z uspehom tega shoda smo mi jako zadovoljni in mislim, da tudi voditelji Slov. društva.

Prvo zborovanje tega društva bode v Slatini.

Od vrbskega jezera, dne 7. junija. [Izv. dopis.] (Potreba, korist in škoda nemškega jezika) Tako daleč smo se vsaj izobraženi Slovenci že izvili iz nemških birokratnih predsodkov in nemčurskih laži, da jim ne verujemo več, če nam zagotavljajo, „da Slovenec ne more živeti brez nemščine“. Vender

Jakob Volčič.

pa še izobraženi in narodni Slovenci radi pristavijo neke besede, namreč: „Dobro je pa vender, če človek nemški zna.“ To je tista razpoka, ki jo nemčurski povodnji še vedno odprto puščamo. Če kdo dela jez, ne sme nobene razpoke pustiti, kjer bi voda vender še skozi tekla, kajti voda si bode sčasoma prevrtala vedno večjo luknjo in bode nazadnje z vso močjo drla skozi njo. Tako bode tudi z nemško povodnjo, ako jej tiste razpoke ne zamašimo.

Ko bi se naši ljudje ne naučili tako hitro laščine, bil bi Trst že davno popolnoma slovensko mesto. Ravno taka je tukaj na nemški meji. V Celovci, Borovljah, Velikovci, Pliberku, Kapli, Slov. Gradci, Mariboru, Slov. Bistrici, Ljutomeru, Ptujih itd. je največ takih „Nemcev“, katerih starši ali pradedi so bili Slovenci. Vsa ta mesta bi bila slovenska, ko bi se naši ljudje bolj trdno držali svoje narodnosti! Kako pa se ponemčevanje vrši? Tako: Kak hlapec na kmetih si prihrani nekaj grošev, preseli se v mesto, oženi se in začne kako trgovino ali pa začne krčmariti. Njegova prva beseda je: „Dobro bi bilo, ko bi se nemški naučil.“ On se res nauči toliko, da nemščino vsaj lomi, in je že Nemeč, o slovenščini noče nič več slišati! Če ima kaj otrok, pošlje jih v nemško šolo (saj druge ni!). Otroci so že popolnoma Nemci in se čutijo razžaljene, če jim kdo očita; da je bil njih oče slovenski hlapec. Ravno tako je z rokodelci. Prvi rod pravi: „Dobro bi bilo, ko bi nemški znal“; drugi rod pa že pravi: „Hvala Bogu, da smo Nemci, a ne Slovenci!“ Ko bi pa vsi ti ljudje svoji narodnosti ostali zvesti in vzgojevali svoje otroke na podstavi materinega jezika, dobila bi naša nemčurska gnezda skoro drugo lice. V mestih navadno več ljudi umira, nego se jih rodi, narastek dohaja s kmetov, in sicer pri vseh zgoraj naštetih mestih po ogromni večini iz slovenskih kmetov. Ko bi se ti ljudje sproti ne ponemčevali, moral bi nazadnje slovenski živelj prevladati. Da se tako hitro nemščine naučimo, nam torej ni v srečo, ampak v nesrečo. Kajti če je morda prav posamičniku koristno, in bolje rečeno „pripravno“, ako zna več jezikov, vender je za celokupnost slabo; kajti to se vender ne more imenovati sreča za mater Slovenijo, ako se njene meje vedno bolj krčijo. (Konec prih.)

Iz pomijanske občine v Istri. [Izvirni dopis.] (Konec.) Časih pa se tako spozabijo, da zaidejo celo v nepostavne govore. Pravijo namreč svojim vernikom, da bi bilo najbolje, ako bi se odslej deželni zbor odpravil ter se zopet uveli stari „circoli“. In zdaj pa zdaj jim iz ust uide celo kaka veleizdajska beseda, čegar priča nam je neki krčmar iz Pomjana, katerega so pred nekaj dnevi odgnali v zapor, ker se je nekdanj izjavil, da s Slovenci držati nič ne pomaga, ker italijanski kralj je že itak tukaj, in naš cesar — da je na potu. In če ka-

teri vpraša, kedo je nevednemu krčmarju obesil tako debelega medveda na vrat, izjaviti nam je, da sum leti na koperske iredentarje, ki so ga bili podkupili, da se je o priliki zbora volilnih mož (za dopolnilno volitev deželnih poslancev) 17. p. m. dan in noč po vaseh okoli klatil ter naše ljudi z lažjo in denarjem lovil, prigovarjajoč jim, naj glasujejo za lahone. Upamo pa, da bode mož pri nadaljnjem sodnijskem preiskavanju tudi svoje navidezne prijatelje iredentarje v zanjko potegnil, v katero so ga prav oni zapleli.

Na ta način torej, posebno pa s podkupovanjem in obetanjem, da bodo tem, ki z njimi drže, od „junte“ denarja izprosili (nekaterim so to tudi storili), zavlekli so že marsikoga na svojo stran. Tudi iz pomijanske občine jih je že veliko v njihovih mrežah in celo nekateri iz občinskega zastopa. Neki občinski odbornik jim je menda že obljubil, da bode v seji predlagal, naj se v šmarsko šolo uvede italijanščina. Po teh in drugih znamenjih soditi, skušali bodo lahoni pri bodočih občinskih volitvah kandidovati može à la Bonin iz Manžana, à la Giacomo Parovel iz Sergašev, à la Nemeč iz Planjav itd., itd. Ako bi ti strastni lahonski privrženci zmagali, zapri bi nam res sapo. A upreti se jim hočemo z vso silo in z vsemi postavnimi sredstvi. Naj le s koperskimi iredentarji skrivno proti nam ruvajo, mi zaupamo zloznosti volilcev, v ono prelepo zloznost, katero smo zapazili 17. p. m. pri zboru volilnih mož.

Še nekaj imamo na srci. Da bode pa blagovoljni čitatelj lažje razumel tukajšnje razmere, naj povemo, da šteje pomijanska nadžupanija več davkovskih občin, ki so: Pomijan, Šmarje, Gažon, Krkavče, Koštabona, Labor, Truške in Marezije. Vseh prebivalcev je v pomijanski županiji do 6000. V tako obširni županiji pa je jedna sama začetna šola, namreč v Šmarji (Monte). Ta šola se je nedavno razširila po hudem, neverjetnem, srditem boji v dvorazrednico. Ima pa, kakor smo že rekli, svojih raznih sovražnikov, ki bi jo, če bi bilo mogoče, zatrli, ali pa vsaj poitalijančili. Obče spoštovani c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Vek. Spinčić si veliko prizadeva, da bi se osnule osnovne šole tudi v Pomijan, na Marezijah, v Koštaboni, v Truškah in v Krkavčah. Tudi drugi gospodje ga v tem podpirajo. Tako je v. č. g. župnik France Kosec občini podaril nad 1000 gld. za napravo šolskega poslopja v Truškah. Ali vse to le malo pomaga, ker se g. nadžupan za osnovo imenovanih šol kar nič ne brine in se temu tudi občinski tajnik nekako upira ter ga vselej krč zviža, če kateri ž njim o šolah govori. Pa dovolj o tem. Le to si dobro zapomnimo, da nam Lahom omike in izobraženosti nikdar niso privoščili, ker civilizacija, s katero se toliko širokoustijo in bahajo, je njim monopol, ki se med Slovani, zlasti istrskimi, nikakor ne sme širiti. ako ne v njihovem zmislu. To pa je očiten znak podlosti in velike spidenosti.

Ostali slovanski svet.

(*Krivošijani.*) [K sliki.] Boka kotorska je že od tistega časa, ko je pripadala Dušanovemu cesarstvu, bila vedno deželica, za katero so se potezali njeni sosedje. Od leta 1814. je združil general Milutinović Boko Kotorsko z Avstrijo. Bokelji sami bi se bili radi združili s Črno Goro in so za to idejo združenja ustali dvakrat v tem stoletju, namreč l. 1814. in 1848., kajti je vsakemu znano, da je tudi Črna Gora hrepenela po pristanišči na jadranskem morju.

Na severni strani Boke Kotsorske prebivajo Krivošijani, katerih ni več, nego kakih 600 duš. Kraju je ime Krivošije. Prebivalce tega predela bi tudi lahko imenovali Krivovrate, kajti Krivošijanin znači ravno isto: beseda šija (na Štajarskem se govori šinjak) znači vrat.

Odkar oblastuje tudi Krivošijanom Avstrija, ne počutijo se dobro. Leta 1854. je naša vlada hotela uvesti davek v Boki Kotsorski, kar pa ni šlo, in zopet je tekla kri.

Bokelji so imeli prej svojo narodno stražo, katera ni nikdar zapuščala domačih tal. In tudi okraj ni plačeval neposrednih davkov. Toda leta 1866. je zaukazalo ministerstvo, naj se za osem dni popiše prebivalstvo, da se sestavi redovna vojska. Ves narod se je uprl, narodnjaki so se zbrali v Kotoru in so sklenili prositi cesarja to le: 1.) da kotorsko prebivalstvo ni dolžno služiti v vojski izven svojega okraja; 2.) da vojaki obdrže, kar se tiče nošnje, narodni kroj.

Kakor znano, te želje se jim niso izpolnile. Naša vojska je konečno zadušila upor, ali predno je bil upor ludošen, moralo je teči mnogo krvi. Zdaj je mir v Boki Kotorski. Po bregovih vsega okraja so postavili naši vojaki male trdnjave za prihodnost, da se bodo lažje borili.

(*Nemška osnovna šola v Zadru.*) V glavnem mestu Dalmacije se je osnovala pod zaščito namestnika barona Jovanovića nemška šola. Ta šola šteje 100 učencev, katerim so starši uradniki ali častniki in med temi vsemi učenci ni 10 % Nemcev, torej obstoj te šole ni nikakor zakonit, niti opravičen iz kakega pedagoškega uzroka.

(*Nemščina v Zagrebu.*) Kr. deželna vlada v Zagrebu je ukazala mestnemu poglavarstvu, naj ta določi, da se bodo protestantski otroci poučevali v verouku dve uri na teden. Ta katekizem jim bode predaval pastor dr. Kolaček v nemškem jeziku in mestni zastop zagrebški naj tudi skrbi za šolske sobe. Ta naredba deželne vlade hrvaške je nekak odgovor na prejšnji sklep mestnega šolskega odbora, da se določi učitelju protestantskega verouka nagrade 100 gld. s pogojem, da predava hrvaški. Mestni šolski odbor je sklenil odpisati vladi, naj ona prekliche naredbo glede nemškega jezika, ker je po zakonu določen hrvaški jezik kot učni jezik in ker mnogo protestantskih otrok niti nemški ne zna.

(*Mladi češki pesnik Jan Vrchlický.*) Čegar poezije se odlikujejo s krasnim jezikom, globokim čutom in veličastno dikcijo, napisal in izdal je doslej že 44 knjig pesmi. Izmed teh je 26 knjig izvornih poezij. To je pač občudovanja vredna plodovitost, ako se pomisli, da je prva knjiga Vrchlickega spisov pod naslovom „Z hlubin“ izšla še le leta 1874., tedaj pred komaj desetimi leti. Iz tega je videti, česa se ima češki narod še nadejati od tega ljubljenca Muz. — Znamenito pa je posebno to, da se pesništvo in umetnost med Čehi tako ugodno razvija v sedanji rejalistični dobi.

(*S posebnim gledališnim vlakom*) bodo se meseca avgusta pripeljali v Prago tudi v Pešti živeči Čehi. — Poleg tega pa naznanjajo časopisi, da se ameriški Čehi namerjajo v ta namen pripeljati po posebnem parniku čez Hamburg v staro svojo domovino. — Pač vesela znamenja splošne narodne probujenosti in navdušenosti.

(*Češko narodno gledališče v Brnu.*) Ko se je lansko leto meseca novembra slovesno odprlo češko narodno gledališče v Pragi, dejal je dr. Rieger domoljubom, ki so se slavnostnega otvorjenja udeležili, da mora sedaj biti skrb vsega naroda, da se tudi v Brnu, glavnem mestu sesterske Morave, postavi hram dramatiški Modrici češki. Takoj na to se je sestavil odbor, ki je začel nabirati prostovoljne doneske za narodno gledališče v Brnu in sedaj, ko je preteklo komaj šest mesecev, ima ta odbor že toliko denarnih sredstev, da je pozval češke stavitelje brnske, naj predlože za adaptacijo začasnega češkega gledališča v Brnu načrte in proračune. Začasno gledališče ima se namreč odpreti že v začetku novembra t. l. — Darovi za veliko narodno gledališče v Brnu pa se bodo nabirali še nadalje in z ozirom na znamenito požrtvovalnost češkega naroda ni dvojiti, da bode v nekoliko letih mogel v svojem Brnu slaviti jednako slavnost, kakor koncem lanskega leta v Pragi.

(*„Narodnaja trgovlja“*) imenuje se društvo, katero so ustanovili predlani gališki Rusi v Levovem. Namen društvu je delati konkurencijo židom, ki so si prisvojili malo ne vso trgovino po Galiciji, ter tako skrbeti zato, da se obvarujejo kupovalci brezvestnega židovskega odelstva. „Narodnaja trgovlja“ prodaje boljše blago po isti ceni in tudi ceneje, kot židovski prodajalci in kakor se poroča, dosega svoj namen res prav izvrstno, ker se kupcev od dne do dne kar tare po njenih prodajalnicah. — Letos je ustanovilo to društvo tudi podruž-

nico v Stanislavovem in namerja o kratkem napraviti tudi po drugih gališkoruskih mestih enakih podružnic. — Pri nas sicer doslej še nimamo veliko židovskih prodajalnic, kar moremo imenovati posebno srečo. Zato se pa šopirijo po slovenskih mestih in trgih nemškutarski trgovci, kateri po jedni strani vlečejo izdaten dobiček od slovenskih kupovalcev, po drugi pa delajo vse, kar more v narodnostnem oziru žaliti ljudstvo, od katerega žive. Tem delati konkurencijo, imela bi biti naša dolžnost. Ni nam pa treba ustanavljati posebnega trgovinskega društva, ker je med nami veliko dobrih narodnih trgovcev; namen se bode dosegel že s tem, ako navajamo naše ljudstvo na to, da hodi kupovat le k njim. Stori naj to v prvi vrsti duhovščina naša, kateri so narodne firme dobro znane.

Z Bolgarskega, konec meseca maja. [Izv. dopis.] (O tisočletnici sv. Metoda. — Obče napredovanje v kneževini.) Danes izpregovorimo katero o cerkvenonarodnih zadevah, katere bodo drugim Slovanom morda bolj zanimive. Med temi je v tem času prva na dnevnem redu praznovanje tisočletnice sv. Metoda. Leta 1885., meseca aprila bode namreč ravno tisoč let, od kar je sv. Metod po svojem blagoslovljenem delovanju umrl v Višegradu na Moravskem. V spomin na tega velikega prosvetitelja slovanskega misli se dostojno praznovati ta mesec po celem Bolgarskem, a posebno v prestolnici Sredci, ki je glavno mesto bolgarskega naroda, čegar imenu pripada sreča in čast, da sta izišla iz njegove sredine slavna prosvetitelja, blažena brata Ciril in Metod. Zato je vsekako umestno in želeli, da pošljejo tudi Slovenci nekaj zastopnikov na to redko svečanost v Sredec. Posebno bi to bila naloga naših prvih prosvetnih društev „Slovenske Matice“ in „Društva sv. Mohorja“, katera imata isto tako namen prosvetiti (omikati, poučevati) narod v materinem jeziku, kakor sta si jo bila postavila brata sv. Ciril in Metod. Naj pridejo tudi sinovi onih pradedov na Bolgarsko, od koder sta se napotila sveta brata k njim glasit besedo božjo v slovenskem jeziku: naj pohiti sem z nekako posebno pobožnostjo Slovenec, Čeh, Hrvat, Slovak, sosedni Srbin in oddaljeni Poljak; a tudi Rus, kateri je že prinesel darilo v podobi zlate svobode oni zemlji, od koder mu je pred tisoč leti zasvetila zora krščanske vere, gotovo ne bode izostal sedaj, ko ga more prijazno sprejeti zahvalna osvobojena hči.

Kar se tiče priprav za sprejem gostov v stolici, napravilo se bode, kolikor pač mogoče. Okolnosti so tu še bolj primitivne, tako da ni mogoče najti in dati one udobnosti, kakor na pr. v Zagrebu, v Pragi, v Ljubljani itd. A tudi pot je težavnejši, in mesto oddaljeno od večjih svetskih občevalnih linij. Za zapadne Slovane bode najboljša pot preko Belega Grada (do Belega Grada namreč po Savi ali pa z železnico), a od Belega Grada s srbsko železnico do Niša (morda že celo do Pirota). Od Niša do Sredca je kakih 20 ur z vozom; ako bode šla železnica že do Pirota, potem je do Sredca samo 6—8 ur. Severni Slovani bodo najlažje potovali z železnico do Oršove ali Turn-Severina, od tam po Dunavu do Lompalanke, od koder je tudi okolo 18 ur z vozom do Sredca; treba da se preide tudi preko dosta visokega Berkovskega Balkana. Pot se lahko tudi tako uredi, da se pride po jedni strani na pr. čez Srbijo, a po drugi čez Lompalanko odide. Iz Sredca se bodo napravili izleti v staroslavni samostan Rilo, na goro Vitoš, v Samokov, Vladaj itd. Sploh vse podrobnosti programa se bodo priobčile ob svojem času.

V poslednjih petih letih je bolgarska kneževina, a posebno stolica, jako napredovala v vsakem oziru. Ceste in mostovi so v dobrem stanju; zidajo se nova šolska poslopja; na pr. v Sofiji imamo krasen gimnazij, lepo

rejalko v Lompalanki. Zdaj se zida rejalka v Varni za 80.000 goldinarjev, potem se bode še letos začela sadje-rejska in vinarska šola v Kistendilu; gospodarska v Ruščuku je že odprta pod ravnateljstvom nekega Rusa. Za ženski gimnazij v Sofiji se je napravilo lepo poslopje, tako da so v obče bolgarske srednje šole v mnogo boljših, lepših in zdravejših poslopih, nego v Avstriji. Tudi vojašnice so jako solidno, v lepi legi in obširno napravljene,

kakor se drugod redko nahajajo. Začela se bode letos staviti stolna cerkev v Sredci po načrtu slavnega ruskega arhitekta Bogoljubovega, kateri je dobil med konkurenti prvo nagrado. To bode monumentalna zgradba v spomin sv. Aleksandra Nevskega, in bo stala na najvišjem in najlepšem prostoru vsega mesta, kjer je stala od Turkov v džamijo pretvorjena in potem razrušena cerkev sv. Sofije.

A. Tomlin.

Razne novice.

(100,035.933 iztisov biblije) je razširilo po svetu „Angleško društvo“ v 80 letih svojega obstoja.

(Cesar Viljem o Poljaki.) Dopisnik časopisa „Kuryer Warszawski“, kateri je bil šel iz Lipskega v Berlin po informacije v zadevi Kraszewskega, priobčuje (v nemškem jeziku) izrek cesarja Viljema, proti nekemu državnemu dostojanstveniku. Cesar je rekel: „Prizadevajo si zdaj nujno, Kraszewskega pravdo porabiti za politične namene; pozabijo pa le, da Poljaki naposled nimajo v njej nobene krivde. To vender ne gre, poljski narod dolžiti, kakor bi on v vsej svoji celoti težil za tem, podajati francoski vladi tajno gradivo o naših vojaških uredbah. V tem se odločno seza predaleč. Za naše vojne s Francijo borili so se poljski vojaki in častniki v vrstah nemške armade srčno zoper Francoze in kedo bi smel sklepati iz tega, da nam je pomagal ves poljski narod v vojski s Francozi? Tako je tudi s Kraszewskim, dasi je stalo za njim krdelce poljskih emigrantov. Možu v resnici ni bilo treba tega storiti.“ — Ob enem se poroča, da se Kraszewskega prošnja, naj bi se mu dovolilo prebiti svojo kazen v saksonski trdnjavi Königstein, ni uslišala; prepeljali so ga že v Magdeburg. O tej priliki

omenja „Kuryer Poznański“, da je v Kraszewskega pravdi omenjeni izdajatelj časopisa „Messenger de Vienne“, gosp. Wolowski, nedavno pisal Bismarcku, opominjaje nemškega kancelarja, da mu je nemška vlada (Wolowskemu namreč) leta 1881. ponujala 100.000 gld. letne subvencije za tri leta, da svoj tednik („Messenger de Vienne“) spremeni v dnevnik z nemško prijazno tendencijo. Gospod Wolowski te ponudbe ni sprejel.

(Dolgo molčanje.) V Ohio je živel mož s svojo ženo več let v srečnem zakonu. Nič posebnega ni jima kalilo sreče. Toda s časom sta se jela prepirati in namesto prejšnjega miru sta imela vsak dan razpor in očitjanja. Da bi preprečila, sklenila je žena, da ne bode nič več govorila z možem. In res ta sklep sta tudi oba držala dolglh 26 let. Ves dolgi čas nista govorila. Zdajci zbolila žena in misleč, da se ji bliža smrt, da poklicati k sebi moža rekoč: „Glej, jaz umiram“. Zdaj se je razvezal jezik zopet obema; žena je srečno odzdravela. Oba sta se začela pogovarjati; govorita pa vedno. In kako ne bi? Saj se je v teku 26 let mnogokaj zgodilo, kar si imata povedati in zdaj morata tudi nadomestiti, kar sta do zdaj zamudila, in upamo, da ne bodeta skoro gotova.

Politični razgled.

Dne 9. t. m. se je začela zborba deželnega zbora poreškega.

Volitve v štajarski deželni zbor bodo prihodnji mesec. Občine bodo volile 15. julija, mesta, trgi in obe trgovinski zbornici dne 17. julija in veleposestniki dne 19. julija.

Volilne agitacije so na Ogrskem vsak dan hujše. Volilna zbirališča so podobna bojišču. Na zboru pri Vseh Svetih (Mindszentu) so žandarji streljali na volilce, osem jih je bilo mrtvih. Drugod pa se kamenjajo. Vsaka stranka je postavila več kandidatov, nego je imela do zdaj zastopnikov, in posebno liberalna stranka pritiska silno na volilce.

Vsaj nekoliko mirnejše, nego zadnjič, je zdaj zborovanje deželnega zbora hrvaškega. Odbor jedenajstorice je predlagal, naj se deželni zbor izjavi, da je bil hrvaški osnovni zakon z imenovanjem vladnega poverjenika po odstopu bana Pejačevića na predlog in s protipodpisom

ministerskega predsednika skrhan, kajti ta zakon zagotavlja hrvaški kraljevini kot politični individualnosti popolno samoupravo. Da bi se pogodili Hrvati z Madžari in da bi se uravnali odnošaji med njimi, bode predlagala jedenajstorica, naj deželni zbor voli dvanajstorico za regnikolarno deputacijo, katera naj bi z ogrsko v isti namen voljeno regnikolarno deputacijo izjednačila medsebojna protivja. Kar se pa tiče hrvaškega uradnega jezika, bode to vprašanje uredila hrvaška vlada s skupno vlado po administrativnem potu.

Srbski občinski zakon si je vlada skrojila po svoje. Belgrafskega župana bode odslej imenoval minister notranjih zadev, a župane v mestih, trgih in vaseh pa zaprni može, in politična oblast jih bode potrjevala. Sklepi občinskih zborov bodo samo tedaj veljavni, ako jih potrdi politična oblast. Kakor se vidi, bode imela vlada tudi občine v popolni oblasti.

Tržne cene v Ljubljani

dne 11. junija:

Hektoliter: pšenice 7 gld. 80 kr., ječmena 5 gld. 03 kr., ovs 3 gld. 25 kr., soršice — gld. — kr., ajde 5 gld. 20 kr., prosa 5 gld. 69 kr., koruze 5 gld. 20 kr., krompirja 2 gld. 50 kr., leče 9 gld. — kr., graha 9 gld. — kr., fižola 10 gld. — kr.

Kilogram: maslo 96 kr., svinjsko masti 86 kr., surove slanine 64 kr., okajene slanine 74 kr., surovega masla 85 kr., govejega mesa 64 kr., teletine 64 kr., svinjine 72 kr., ovčjega mesa 40 kr. — 1 jajce 2 kr., 1 pišče 45 kr., 1 golob 18 kr., liter mleka 8 kr. 100 kilogramov: sena 2 gld. 23 kr., slame 1 gld. 96 kr.

„Slovan“ izhaja vsak četrtek popoldne. Cena mu je za celo leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se prodajajo po 10 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvostopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.